

Беспаль О.Л., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Сп'яніння, як одна з причин сімейного насильства щодо дітей

Проблема насильства щодо дітей в Україні не є новою і, навіть, є історично обумовленою. Оскільки ставлення батьків до виховання дітей, в тому числі із застосуванням фізичного покарання, вважалося нормою життя і особистою справою кожної родини. На сьогодні світова спільнота й Україна, зокрема, стурбовані чисельністю випадків застосування насильства та жорстокого поводження з дітьми. Особливо гострою стає проблема, коли кривдники зловживають алкогольними напоями або наркотичними засобами.

Зловживання алкогольними напоями, наркотичними засобами в Україні нині є великою проблемою і ще більшу небезпеку вона становить, коли в результаті цього страждають діти - найменш захищені члени суспільства. Необхідно констатувати, що багато злочинів, пов'язаних з насильством в сім'ї вчиняються в стані сп'яніння, оскільки в такому стані особа, як правило, не може адекватно реагувати на речі, стає дратівливою, агресивною, непередбачуваною.

За даними Єдиного звіту про кримінальні правопорушення Генеральної прокуратури України у 2015 році (січень-листопад) у стані алкогольного сп'яніння (як одного з видів сп'яніння) вчинили 41,9 % осіб кримінальних правопорушень, пов'язаних з насильством у сім'ї, у 2014 році - 46,7 %, у 2013 році - 47,7 % [1].

Варто зауважити, що на законодавчому рівні в Україні не в повній мірі ведеться боротьба з особами, які вчинили правопорушення в стані сп'яніння. Так, Кримінальний кодекс України (далі - КК України) та Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі - КУпАП) передбачають обставину, що обтяжує покарання - вчинення злочину в стані сп'яніння (п.13 ч.2 ст. 67 КК України та п.6 ч.1 ст.35 КУпАП), але залежно від характеру правопорушення суд може не визнати дану обставину обтяжуючою. Окрім того, ст. 96 КК України передбачає можливість застосування до особи, яка є хронічним алкоголіком або наркоманом, примусового лікування., причому за наявності обов'язкових ознак: склад злочину, медичний висновок про необхідність застосування такого лікування, засудження особи до певного покарання. Однак,

вказані норми носять диспозитивний характер, тобто не є обов'язковими і на розсуд суду можуть застосовуватись або ні.

Враховуючи певні проблеми щодо боротьби з сімейним насильством щодо дітей, яке в багатьох випадках вчиняється в стані сп'яніння, народними депутатами України О.В. Герегою, А.В. Шиньковичем, Р.П. Князевичем, В.Д. Барвіненком внесений на розгляд до Верховної Ради України законопроект «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо протидії насильству в сім'ї» № 2401-а від 17.07.2015 року (далі - Законопроект) [2]. Як зазначено в пояснювальній записці до Законопроекту, пропонується внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо зобов'язання проходження курсу лікування від алкоголізму та наркоманії як виду адміністративного стягнення, яке застосовується для направлення особи, яка зловживає спиртними напоями або наркотичними засобами чи психотропними речовинами до спеціалізованих закладів охорони здоров'я з метою проходження курсу лікування від алкоголізму та наркоманії [3].

Крім того, пропонується статтю 173-2 «Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми» КУпАП доповнити частиною третьою наступного змісту: «Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частинами першою та другою цієї статті, а так само вчинені в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, - тягнуть за собою громадські роботи від шістдесяти до вісімдесяти годин або зобов'язання проходження курсу лікування від алкоголізму та наркоманії» [2].

Дані пропозиції є слушними і доречними, й варто підкреслити, що, на відміну від КК України, в якому передбачено право суду застосовувати примусове лікування, Законопроект передбачає обов'язкове проходження курсу лікування від алкоголізму та наркоманії. Однак, вважаємо, що в Законопроекті варто було б передбачити обов'язкове лікування й токсикоманії (разом з алкоголізмом і наркоманією), а також передбачити в ст. 53 Основ законодавства України про охорону здоров'я серед переліку соціально- небезпечних захворювань (туберкульоз, психічні, венеричні захворювання, СНІД, лепра, хронічний алкоголізм, наркоманія) [4] і токсикоманію. Токсичне сп'яніння - це психічний стан людини, викликаний вживанням психотропних та інших одурманюючих речовин (окрім алкогольних напоїв і наркотичних засобів) [5, с. 68]. Також, за прикладом Законопроекту пропонуємо доповнити ст. 98 КК України ще одним видом покарання «обов'язкове проходження курсу лікування від алкоголізму, наркоманії та токсикоманії».

Отже, можна зробити висновки, що проблема алкогольного, наркотичного і токсичного сп'яніння є надзвичайно актуальною в Україні, особливо в питаннях протидії сімейному насильству щодо дітей. Одні з останніх змін до законодавства в цьому питанні є позитивною ініціативою, однак потребують певного доопрацювання.

Список використаних джерел

1. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. - К., 2015. - 552 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ombudsman.gov.ua/ua/all-news/pr/5515-qv-schorichna-dopovid-upovnovazhenogo-pro-stan-doderzhannya-ta-zaxistu-pr/>
2. Проект Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо протидії насильству в сім'ї» № 2401-а від 17.07.2015 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56105
3. Пояснювальна записка до проекту Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо протидії насильству в сім'ї» № 2401-а від 17.07.2015 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=56105
4. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» № 2801-ХІІ від 19.11.1992 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України. 3- те вид., переробл. та доповн. / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. - К.: Атіка, 2005. - 1064 с.